

УДК 811.111'373.49'42  
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-87-9>

## ЕВФЕМІЗМИ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВИ БОРИСА ДЖОНСОНА)

**Погоріла А. І.**

*кандидат педагогічних наук,  
доцент кафедри практики англійської мови і методики її навчання  
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка  
вул. Івана Франка 24, Дрогобич, Львівська область, Україна  
[orcid.org/0000-0002-4342-8942](https://orcid.org/0000-0002-4342-8942)  
[pohorilaanna@gmail.com](mailto:pohorilaanna@gmail.com)*

**Ключові слова:** *евфемізм,  
адресат, семантика, функції,  
політичний дискурс.*

Розвідка присвячена дослідженню евфемізмів англійської мови в політичному дискурсі, що базується на промовах Б. Джонсона. Висвітлено основні підходи до визначення поняття «евфемізм» у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі сьогодення та минулого. Визначено різні підходи до класифікації евфемізмів вітчизняними та зарубіжними лінгвістами. Розглянуто наявні дефініції поняття «евфемізм», виявлено відсутність загальноприйнятого визначення терміна в лінгвістиці. Мета роботи полягає у визначенні функцій і семантичної значущості евфемізмів у політичному дискурсі промов Бориса Джонсона. Методологія. Розвідка здійснена шляхом використання логічного методу аналізу наукових джерел; описового методу, а також дефініційного та контекстуального аналізу. Наукова новизна полягає в ретельному семантичному аналізі евфемізмів, ужитих у промовах Бориса Джонсона. Установлено важливість соціального аспекту даної проблематики, зокрема, що евфемізми функціонують у політичному дискурсі для пом'якшення висловлювань, зменшення ступеня категоричності, для зацікавлення адресата інформацією, що подається. Основними функціями евфемізмів є вуалітивна, кооперуюча, превентивна, риторична, елевативна, конспіративна та дистортивна. Висновки. Евфемізми широко використовуються в політичному дискурсі з метою пом'якшення категоричності, узагальнення понять, які можуть бути несприйнятними для адресата. Установлено прагматичні наміри використання евфемізмів у політичній промові. Визначено, що мова політичних промов зазвичай занадто формальна через використання багатьох штампів та кліше, стандартних фраз, характеризується високим ступенем узагальнення, з метою зацікавлення адресата в ній уживають евфемізми. Евфемізми як засоби толерантного та пом'якшувального висловлювання потребують ґрунтовного та детального дослідження й аналізу.

## EUPHEMISMS IN THE POLITICAL DISCOURSE (BASED ON THE SPEECH BY BORIS JOHNSON)

**Pogorila A. I.**

*Candidate of Pedagogical Sciences,  
Associate Professor at the Department of the English Language  
and Methodology of its Teaching  
Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko  
Ivan Franko str., 24, Drohobych, Lviv region, Ukraine  
orcid.org/0000-0002-4342-8942  
pohorilaanna@gmail.com*

**Key words:** *euphemism, addressee, semantics, functions, political discourse.*

The article is dedicated to the investigation of the euphemisms in the English language used in the political discourse based on the speech by Boris Johnson. The main approaches to the definition of the notion euphemism have been provided in the view point of Ukrainian as well as foreign researches. Not only modern definitions have been thoroughly analysed but those of the past as well. Different ways of classification of euphemisms by Ukrainian and unanimously foreign linguists have been outlined. There are numerous definitions of the term euphemism, but still there is no commonly accepted notion of this term. The purpose of the article is to define the functions and semantic significance of euphemisms in the political discourse of speech by Boris Johnson. The methodology of the work includes the logical method of analysis of scientific works; descriptive method; definitional and context analysis. The scientific novelty has been reached by a detailed semantic analysis of euphemisms used in the speech by Boris Johnson. The social importance of this aspect has been defined, i.e. euphemisms function in the political discourse so that to make the speech sound much milder, not so formal and unacceptable and also to make the addressee feel interested in the presented information. The following functions of euphemisms have been singled out: evaluative, cooperative, preventative, rhetorical, elative, conspiratory and distortive. Conclusions euphemisms are widely used in the political discourse in order to make the speech sound milder, not so impressive for the listener. The pragmatic aim of the euphemism usage has been defined in the political speech. It has been generalized that the political speech is very so often stand offish due to abundant usage of standard phrases, repetitive words and constructions. To make the addressee feel interested in the speech euphemism are used. Euphemism as means of tolerant expression of speech need further detailed investigation and analysis.

Мова людства є динамічною системою, що постійно розвивається. Мінлива структура мови зумовлена лексичними, семантичними, граматичними, комунікативними змінами, що відбуваються в межах її лексико-семантичної системи. Зміни в лексичній структурі мови відбуваються постійно, мова, як живий організм, адаптується до вимог часу, трансформаційних змін, що відбуваються на певному історичному етапі розвитку людства, тому зміни лексичного складу мови є одним із найактуальніших напрямів дослідження мовознавців. Для лінгвістів завжди нагальним є дослідження шляхів збагачення лексичної системи мови та джерел, що сприяють зростанню її словникового запасу, що й окреслює

актуальність дослідження. Невід'ємною частиною лексичного складу мови є евфемізми, які відображають мовленнєві явища в лінгвістичному й історичному розвитку. Суспільне життя нерозривно пов'язане з політичною діяльністю, оскільки відображає явища суспільного буття, які потребують вуалітивного, прихованого змісту, з метою запобігання конфліктам, уникнення грубих і невічливих висловлювань тощо. За твердженням Ю. Швечкової, «політичні евфемізми є одним із найкращих інструментів реалізації комунікативних стратегій і тактик. Адже саме завдяки їм можна максимально уникнути будь-якої дискримінації, забезпечити ефективну мовленнєву співпрацю учасників комунікатив-

ного акту, урегулювати суперечки, вплинути на думку суспільства» [4, с. 129].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій** засвідчує, що евфемізми були і є предметом вивчення багатьох науковців, серед них когорта вітчизняних (Н. Борисенко, В. Великорода, К. Кантур, М. Мілева) окреслили семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів англійської мови. М. Ткачівська здійснює порівняльний аналіз уживання евфемізмів в українській і німецьких мовах. Предметом дослідження М. Постатнік є евфемізми німецької мови, а саме – причини їх виникнення, особливості вживання та перекладу українською мовою.

У зарубіжній лінгвістиці немає одностайно прийнятого визначення поняття «евфемізм». К. Баррідж визначає евфемізм як «альтернативну заміну до вислову, що не підходить в певній ситуації, з метою уникнення можливого непорозуміння: як мовця, так і будь якої третьої сторони» [8, с. 42]. Е. Патрідж зазначав, що евфемізми вживаються з метою усунення неприємного враження на слухача чи можливих негативних наслідків для мовця та створення позитивного враження [11, с. 110].

Питання евфемізації є полем дослідження багатьох вітчизняних і закордонних лінгвістів, проте воно залишається проблематичним і малодослідженим через відсутність єдиного визначення поняття «евфемізм», загальноприйнятої класифікації евфемізмів і окреслених їхніх функцій.

**Метою дослідження** є виявлення функцій і семантичної значущості евфемізмів у політичному дискурсі промов Бориса Джонсона.

**Предмет дослідження** становлять політичні промови Бориса Джонсона.

**Об'єкт дослідження** – евфемізми політичної коректності у промовах Бориса Джонсона.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** У будь-якому суспільстві існують етичні норми та правила, яких необхідно дотримуватися, саме тому людина має остерігатися вживання певних виразів і мовних фігур, адже вони можуть образити деякі верстви населення з особливостями. Уживання евфемізмів пов'язане з бажанням уникнення грубих і непристойних висловів, які не допускаються встановленими порядками та нормами поведінки суспільства.

Американські мовознавці Девід і Роджер Джонсон окреслюють поняття «політичний дискурс» як «формальний обмін аргументованими думками щодо вибору аргументованих варіантів, за допомогою яких вирішиться соціальна проблема» [9, с. 317]. Грузинські дослідники Н. Кірвалідзе та Н. Самнідзе вважають за необхідне створення нової дисципліни – політичної лінгвістики, яка має на меті «дослідження не лише думок і дій, але

й політичної мови як невід'ємної частини цього процесу» [10, с. 162]. Дослідження політичного дискурсу не обмежується аналізом особливостей політичних текстів, дебатів. Дослідників цікавлять мовні засоби, за допомогою яких політики впливають на думку громадськості та здійснюють контроль над нею. Розділяємо бачення О. Герус, що «у межах англомовного політичного дискурсу текст політичної промови – найефективніший вид публічного виступу серед інших жанрів (урядові обговорення, парламентські дебати, створення партійних програм тощо)» [2, с. 32]. Промову дослідники вважають інструментом для повідомлення та поширення інформації політичним діячем із метою отримання підтримки в адресата, здійснюється за допомогою маніпуляцій, а саме широкого вживання евфемізмів.

У науковій літературі немає загальноприйнятого визначення поняття «політичний евфемізм». О. Януш було здійснено ґрунтовний аналіз явища евфемії в суспільно-політичній лексиці. За твердженням науковця, «політичні евфемізми створюються на базі різних національно-негативних характеристик денотата; вибір характеристики залежить від прагматичної мети. Неоднозначність, неоднаковість значень висловів мови політики пояснюються існуванням різних ідеологій» [6, с. 143].

Політичні евфемізми в науковій літературі дослідниками окреслюються маскувальною функцією, яка ретушує реальність до невпізнання, що, відповідно, спотворює дійсність. Соціальний устрій суспільства, моральні норми накладають обмеження на вживання деяких слів і словосполучень, які можуть нести образливе чи таке, що принижує, значення, тому мовець здійснює евфемістичну заміну, щоб толерантно донести думку до адресата. Промови політичних діячів рясніють евфемістичними висловлюваннями, спрямованими на позитивне, некритичне сприйняття аудиторією адресатів.

Серед розмаїття класифікацій функцій евфемізмів складно обрати лише одну з них під час здійснення дослідження. Дотримуємося класифікації В. Великороди, яка виокремлює елевативну, конспіративну, дистортивну, вуалітивну, кооперативну та превентивну функції [1, с. 28].

Елевативна функція (від англ. elevate – підносити, піднімати) являє собою своєрідне перебільшення явищ дійсності, гіперболізацію реальності.

Конспіративна (від англ. conspire – приховувати, конспірувати) – має на меті перешкодження сприйманню інформації реципієнтами, які не належать до визначеної соціальної групи населення. Дистортивна (від англ. distort – спотворювати, викривляти) – слугує для видозміни інформації під час донесення її до свідомості адресатів.

Вуалітивна функція (від англ. veil – вуалювати, приховувати) необхідна в політичному дискурсі для прикрашання чи приховання небажаних явищ реального життя.

Кооперативна функція (від англ. cooperate – взаємодіяти, співпрацювати) передбачає ухилення від будь-якого виду дискримінації для врегулювання суспільства.

Превентивна ж (від англ. prevent – запобігати, уникати) використовується політичним діячем для уникнення вживання табуованої лексики на позначення смерті, воєнних дій, секс-меншин, статевого акту, хвороб тощо.

У промовах сучасних англійських політиків один евфемізм може виконувати лише одну або й декілька функцій водночас.

У результаті проведеного аналізу промов Б. Джонсона в руслі останніх подій в Україні знаходимо такі приклади евфемістичних висловлювань. Війну в Україні політик неодноразово називає *onslaught*. У своїй промові-зверненні до Британського уряду Б. Джонсон чотири рази вживає евфемізм *onslaught* («напад» у значенні незаконних військових дій). Повторення – виразний засіб, що використовується мовцем у стані емоційної напруги, стресу. Виражається в повторенні смислових слів, зокрема, політик називає військову агресію *hideous and barbaric venture* (огидна та варварська затія), *squalid venture* (вбога затія), *assault* (напад), *war of choice and war of aggression* (війна вибору та війна агресії), *Putin's Playbook of subversion and aggression* (путінська п'єса, спрямована на підрив діяльності й агресію), *hoggor* (жахіття). Отже, політик підібрав 6 евфемізмів і евфемістичних висловлювань, щоб окреслити злочинні дії проти України. Поняття громадяни окреслює через евфемізм *nationals*, маючи на увазі людей, що належать до певної країни (e.g. *Melinda Simmons, continues to work with the Ukrainian authorities and to support British nationals. We will limit the amount of money that Russian nationals will be able to deposit in their UK bank accounts*). Зосередження уваги на стані справ в Україні політик передає евфемістичним висловлюванням – *nothing is off the table* («ніщо не впаде зі столу», у значенні «ніщо не залишиться поза увагою»). Не знехтував політик і явищем паралелізму, яке є частим у промовах політиків. Паралелізм – це повторення деяких конструкцій у реченні. Прикладом є такий фрагмент виступу: *We will continue on a remorseless mission to squeeze Russia from the global economy **piece by piece, day by day and week by week***. У цьому прикладі наявне повторення вислову із прийменником *by* як засобу потужного впливу на слухачів, а також засобу персуазивності (переконливості), який часто використовується в політичних промовах. Уважаємо зайвим здійсню-

вати дослівний переклад, оскільки він потребуватиме заміни окремих слів на більш прийнятні для українського суспільства, тобто відбудеться адаптація вихідного тексту не тільки до мовних норм, а й до усталених поглядів і мовних кліше в мові перекладу.

Брехливу риторику російської влади політик окреслює надзвичайним евфемізмом оціночної значущості *blizzard of lies* (дослівно – «хурделиця брехні»), уживає метафоричне порівняння, яке описує неймовірну кількість брехні, від якої кров холодне, наче під час хуртовини.

Військо в межах одного речення називає *military machine i force of arms* – *<...> the House will realise the hard and heavy truth that we now live in a continent where an expansionist power, deploying one of the world's most formidable military machines is trying to redraw the map of Europe in blood, and conquer an independent state by force of arms <...>*. Політик називає військо військовою машиною та силою зброї, наводить порівняння зі сталевією міцністю, незламністю війська.

**Висновки.** Дана розвідка засвідчила, що евфемізми в політичному дискурсі володіють значним функціонально-прагматичним потенціалом. Їх уживання допомагає уникнути непорозумінь. Ужиттям їх у мовленні мовець може толерантно запобігти конфліктній ситуації, ефективно вести масову комунікацію. **Перспективою подальшого дослідження** є системний аналіз евфемізмів у молодіжному мовленні, його гендерний аспект.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Великорода В. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2007. 268 с.
2. Герус О., Кулик А. Особливості функціонування евфемізмів та сленгізмів у сучасному англійському дискурсі. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». 2018. Т. 29 (68). № 4. С. 31–36.
3. Постатнік М., Свирид А. Евфемізми, причини їх виникнення, особливості вживання та перекладу (на матеріалі німецької мови). Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету. Суми : СумДУ, 2015. Ч. 2. С. 14–15.
4. Швечкова Ю. Політичні евфемізми як засіб реалізації комунікативних стратегій і тактик у політичному дискурсі (на матеріалі промов Терези Мей). Актуальні питання гуманітарних наук. 2021. Вип. 35. Т. 6. С. 129–133.

5. Чорна Ю. Круті англійські слова і фрази з промови Бориса Джонсона про українців. URL: <https://cambridge.ua/uk/blog/kruti-anglijski-slova-i-frazi-z-promovi-borisa-dzhonsona-pro-ukrayincziv/> (дата звернення: 14.09.2022).
  6. Януш О. Евфемізми та інші види семантичних зрушень у суспільно-політичній лексиці і фразеології. Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки. 2009. Вип. 45. С. 143–147.
  7. UK Parliament. URL: <https://hansard.parliament.uk/commons/2022-02-24/debates/A76282B2-C1F4-4D00-B5E8-A8A0F2476FBB/Ukraine> (дата звернення: 14.09.2022).
  8. Burrige K. Political Correctness: Euphemism with Attitude. *English Today*. 1996. Vol. 12. № 3. P. 42–49.
  9. Johnson D.W., Johnson R.T. Civil political discourse in a democracy: The contribution of psychology. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*. 2000. № 6 (4). P. 291–317. DOI: 10.1207/S15327949PAC0604\_01 (дата звернення: 14.09.2022).
  10. Kirvalidze N., Samnidze N. Political discourse as a subject of interdisciplinary studies. *Journal of Teaching and Education*. 2016. № 5. P. 161–170. URL: [https://www.researchgate.net/publication/319402411\\_POLITICAL\\_DISCOURSE\\_AS\\_A\\_SUBJECT\\_OF\\_INTERDISCIPLINARY\\_STUDIES](https://www.researchgate.net/publication/319402411_POLITICAL_DISCOURSE_AS_A_SUBJECT_OF_INTERDISCIPLINARY_STUDIES) (дата звернення: 14.09.2022).
  11. Partridge A. *Usage and Abusage*. New York, 1964. 379 p.
- REFERENCES**
1. Velykoroda V. (2007). Semantichni ta funkcionalno-pragmatichni karakterystyky evfemizmov v anglijskij movi [Semantic and functional-pragmatic features of euphemisms in the English language]. *Dysertacia*. 268 [in Ukrainian].
  2. Gerus O.S., Kulyk F.V. (2018). Osoblyvosti funkcionuvannya evfemizmov ta slengizmov u suchasnomu anglo-movnomu dyskursi [The peculiarities of euphemisms and slang functioning in the modern English-speaking discourse]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskogo*. 4, 31–36 [in Ukrainian].
  3. Postatnik M. (2015). Efemizmy, prychny ih vynykennya, osoblyvosti vzhyvannya ta perekladu (na materialy nimeckoji movy) [Euphemisms, the reason of their creation, peculiarities of their usage and translation]. *Materialy naukovy-teoretychnoji konferenciji vykladachiv, aspirantiv, spivrobotnykiv ta studentiv gumanitarnogo fakultetu*, 2, 14–15 [in Ukrainian].
  4. Shvechkova Y. (2021). Politychni evfemizmy yak zasib realizaciji komunikatyvnyh strategij i taktyk u politychnomu dyskursi (na materialy promov Terezy Mej) [Political euphemisms as the means of the realization of communicative strategies and tactics in a political discourse (based on the speeches by Theresa May)]. *Aktualni pytannya gumanitarnykh*, 35, 129–133 [in Ukrainian].
  5. Chorna Y. (2022). Kruti anglijski slova i frazy z promovy Borisa Jonsona pro ukrainciv [Cool English words and phrases taken from Boris Johnson's speech about Ukrainians]. <https://cambridge.ua/uk/blog/kruti-anglijski-slova-i-frazi-z-promovi-borisa-dzhonsona-pro-ukrayincziv/> [in Ukrainian].
  6. Yanush O. (2009). Evfemizmy ta inshi vydy semantychnyh zrushen u suspilno-politychnij leksyici i frazeologiji [Euphemisms and other kinds of semantic phenomena in the social and political vocabulary and phraseology]. *Visnyk Zhytomyrskogo derzhavnogo universytetu. Filologichni nauky*, 45, 143–147 [in Ukrainian].
  7. UK Parliament. <https://hansard.parliament.uk/commons/2022-02-24/debates/A76282B2-C1F4-4D00-B5E8-A8A0F2476FBB/Ukraine#contribution-252B68C9-699F-417D-BA40-6B292BA63322>.
  8. Burrige K. (1996). Political Correctness: Euphemism with Attitude. 12, 3, 42–49 [in English].
  9. Johnson, D.W., & Johnson, R.T. (2000). Civil political discourse in a democracy: The contribution of psychology. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 6 (4), 291–317. [https://doi.org/10.1207/S15327949PAC0604\\_01](https://doi.org/10.1207/S15327949PAC0604_01) [in English].
  10. Kirvalidze N., Samnidze N. (2016). Political discourse as a subject of interdisciplinary studies. *Journal of Teaching and Education*. № 5. P. 161–170. [https://www.researchgate.net/publication/319402411\\_POLITICAL\\_DISCOURSE\\_AS\\_A\\_SUBJECT\\_OF\\_INTERDISCIPLINARY\\_STUDIES](https://www.researchgate.net/publication/319402411_POLITICAL_DISCOURSE_AS_A_SUBJECT_OF_INTERDISCIPLINARY_STUDIES) [in English].
  11. Partridge A. (1964). *Usage and Abusage*. 379 [in English].